

DEBATT

FINNAR, BRÖDER!

Av fil. mag. EMERIK OLSONI

Med ovanstående ord vände sig Döbeln till resterna av den finska armén, då han den 17 september 1809 i Umeå hemförlovade dem. Det var alltså män från Finland, som han riktade sig till med ordet finnar. Denna betydelse hade alltså ordet då, såsom det varit hela den tid Finland var en del av Svenska riket och ännu mer än ett sekel efter det riket sprängts. Vilket enklast bevisas av att Nordisk Familjebok, 2:a uppl. tryckt 1905—1928, där artiklarna rörande Finland skrivits av författare från Finland, konsekvent använder ordet finne och inte ens som uppslagsord har ordet finländare, ett ord som inte heller Hellquists etymologiska ordbok tryckt 1922 (2:a uppl. 1939) känner till.

Finsk tidskrift heter den traditionsrika publikation — grundad 1876 av den auktoritativa litteraturforskaren C. G. Estlander — som dr Mustelin har det ärofulla uppdraget att vara ansvarig huvudredaktör för. Detta är väl det otvetydigaste beviset för vad adjektivet finsk betytt, i detta fall ända till denna dag. Inte heller adjektivet finländsk står att finna i de ovannämnda uppslagsverken.

Detta är det jag framhållit i min artikel "Finska nationen" i n:o 5 av Svensk tidskrift sistlidna år. Jag har även framhållit, att så länge svenskan var bildningsspråket i Finland — ända till närmare slutet av 1800-talet det enda — uppstod det inga missförstånd av att orden finsk och finne användes för att beteckna allt berörande Fin-

land och dess invånare. Men jag har även medgivit, att det, sedan Finland fått ett andra bildningsspråk vid sidan av svenskan, uppstått ett behov av gemensamma beteckningar för båda språkgrupperna. Som sådana ha orden finländsk och finländare föreslagits och på senare tid från finlandssvenskt håll propagerats för. Jag har även medgivit, att man så småningom är tvungen att följa med "framsteg i rätt riktning".

Allt detta bör vara självklart. Men dr Mustelin har i sitt inlägg i Svensk Tidskrift (n:o 1 detta år) haft en del anmärkningar att göra mot min framställning, främst i fråga om orden finländsk och finländare.

Det har icke varit mig obekant att åtminstone ordet finländsk påträffats i svenskt språk redan under medeltiden och att det även senare — dr Mustelin berättar om Hjalmar Neiglicks initiativ år 1887 — använts, såsom dr Mustelin medger, sporadiskt. Huru sporadiskt ända till senaste tid, därom är dr Mustelins inlägg det bästa beviset! Allmänna har bruket av orden finländsk och finländare blivit först under de senast förgångna åren. Mera har jag inte påstått.

Jag har ingalunda framställt en så befängd tes, att det varit ryssarna som infört orden finländare och finländskt — såsom dr Mustelin påstår — utan blott påpekat att rysk militär och ryska inrättningar i Finland officiellt på svenska, som var det officiella språket i Finland och länge det enda,

betecknades som finländska. Det var alltså *svenskt* språkbruk. — Att denna användning av orden ifråga i över hundra år givit dem en rysk klang, som länge hållit i, är ett faktum, låt vara beklagligt.

Dr Mustelins hänvisning till pomraren Friedrich Rhüs utmärkta arbete "Finland und seine Bewohner" förstår jag inte alls. I bokens svenska utgåva, 2:a uppl. redigerad av Adolf Iwar Arwidsson (Sthlm 1827) har jag icke kunnat finna ett enda belägg på orden finländsk och finländare. Bokens holländska översättning (Laeu warden 1815) heter, betecknande nog, "Finland e de Finnen".

Huvudändamålet med min uppsats har dock varit hävdandet att av orden finländsk och finländare i framställningar av Sverige-Finlands historia och Finlands historia efter 1809 intill senaste tider är en fatal anakronism. Dr Mustelin är av motsatt mening. Genom att nyttja dessa ord vinner man klarhet och reda och undgår missförstånd, säger han.

Men det är just missförstånd som därigenom uppstår. När mag. T. G. Aminoff i sin välbehövlige avrättning av den historieuppfattning som representeras av dr Johannes Salminen i dennes skrift "Levande och död tradition" (Appell n:r 39. 1943) talar om "de finländska trupper som beordrades ut" för att deltaga i kuvandet av polska upproren 1830 och 1853, kan en fäkunnig läsare få den uppfattningen att det var fråga om fler sådana. Dock var det 1830 blott en trupp, Livgardets 3 finska skarpskytte-

bataljon som marscherade ut. Finska armén var ju sedan 1809 upplöst och indelningsverket, på vilket den byggde, t. v. indragen. År 1853 fanns det visserligen några rotebataljoner, uppställda under krimkriget enligt det svenskärvda indelningsverket, vilka dock icke kunde användas till annat än till landets försvar. Åter var det endast den värvade gardesbataljonen, som till åtskillnad från finländska, d. v. s. ryska trupper i Finland, hade sitt officiella attribut "finska", som kommenderades ut.

Dr Mustelin uttalar som sin åsikt, att historikern, för att undgå begrepps-förvirring inte behöver känna sig bunden av den behandlade tidens språkbruk. Han tycks ha meningsfränder. Utom mag. Aminoff, även prof. Jutikkala, som i sin Historian Kartta, Atlas of Finnish History rubricerar kartorna över den administrativa indelningen av Finland 1635: "Provinces of Viipuri-Savonlinna and Käkisalmi; of Turku-Pori; of Hämeenlinna-Uusimaa" o. s. v. Likaså prof. Aimo Halila, som i sin artikel Inkeri i Otavan Iso Tietosanakirja 3, — säger att det 1617 erövrade Ingermanland gränsade till Sovjetunionen!

Härnäst får vi väl höra att Peter I grundade en stad vid namn Lenigrad, att tyskarna slogs i grund 1943 vid Volgograd, att Kant var född och verkade i Kaliningrad o. s. v.

Därmed betraktar vi diskussionen i detta ämne som avslutad.

Red.